

پدیدآور: تدوین گروه تربیت
مؤسسه متن
نشر: تهران، خسرو خوبان
نوبت چاپ: بهار ۱۳۹۹

دارد. اعضای مدرسه رأس‌های این چندضلعی را تشکیل می‌دهند و خط‌های بین رأس‌ها نماد ارتباط بین اعضا هستند. در رأس یا قله این هرم، هدف عالی نظام تربیتی اسلام، یعنی دستیابی به سطوح و مراتبی از حیات

طبیعه قرار دارد. البته این هدف غایی، در سطح عملیاتی، دستیابی به سطح قابل قبولی از رشد در ساحت‌های شش‌گانهٔ تعلیم و تربیت (تربیت اعتقادی و اخلاقی، علمی و فناورانه، هنری و زیباشناختی، زیستی و بدنی، اقتصادی و حرفه‌ای، سیاسی و اجتماعی) در نظر گرفته می‌شود.

معلم راهنما عضوی از این نظام است. اما جایگاه او نه بر قاعدهٔ هرم و در کنار سایر اعضا، بلکه قدری بالاتر از قاعده، در مرکز ثقل یا گرانبگاه هرم است، جایگاهی که به او امکان می‌دهد ناپوری نظام را برای به حرکت درآوردن اعضا در جهت نیل به اهداف عالی آن در دست گیرد. با چنین نگرشی، معلم راهنما خود یک مدیر است؛ مدیر تربیتی گروه معینی از دانش‌آموزان.

بدیهی است اجرای چنین نقشی، مانند هر مسئولیت مدیریتی دیگر، چهار بخش اصلی دارد: «شناخت»، «برنامه‌ریزی»، «سازمان‌دهی و اجرا» و «ارزشیابی». کتابی که در دست دارید، با هدف فراهم کردن منبعی قابل اتکا برای گام اول این مسئولیت، یعنی «شناخت»، تدوین شده است؛ گرچه در لابه‌لای مطالب آن تلویحات و تصریحات فراوانی از سه گام دیگر را نیز می‌توان دریافت. آنچه این کتاب را به‌طور خاص از دیگر کتاب‌های مشابه متمایز و آن را به منبعی ارزشمند تبدیل می‌کند، همانا ابتدای آن بر «دانش عملیاتی» این حوزه است. متأسفانه در کشور ما، در عموم تولیدات حوزهٔ تعلیم و تربیت، بر «دانش نظری» که عموماً از طریق ترجمهٔ آثار دیگران حاصل شده است، تأکید می‌شود و شاید به همین دلیل، مدیران و معلمان مدرسه‌ها که مخاطبان اصلی آثار و تولیدات تربیتی هستند، به سختی با این آثار ارتباط برقرار می‌کنند و وجه کاربردی این آثار را بسیار ضعیف می‌یابند.

امید است با تولید این گونه آثار، که حاصل «تجربهٔ زیستهٔ» نسلی دلسوز، پر عظمت، دغدغه‌مند و پرتلاش در عرصهٔ تعلیم و تربیت اسلامی است، نه تنها ادامهٔ این مسیر نورانی و پرثمر به وسیلهٔ رهروانی جوان و پرانگیزه هموار شود، بلکه زمینه‌ای برای بررسی نظام‌مند، دقیق و علمی راه طی شده، برای ترسیم مسیر آینده فراهم شود. (بخشی از مقدمهٔ کتاب به قلم دکتر محمود امانی)

مهارت‌های شناخت

دانش آموزان

در مدرسه

ابداع «نظام معلم راهنمایی» در مدرسه‌های اسلامی یکی از برجسته‌ترین ابعاد نوآوری، و نشانه‌ای از هوشمندی و تدبیر بنیان‌گذاران آن به شمار می‌آید که در کارآمدی و مؤثر بودن این مدرسه‌ها تأثیر بسزایی داشته است.

تعیین فردی به‌عنوان «معلم راهنما» برای دانش‌آموزان یک پایهٔ تحصیلی، پدیده‌ای بومی در فرهنگ مدرسه‌های کشور ماست که از مدرسه‌های اسلامی و به‌ویژه دبیرستان علوی برخاسته است. معلم راهنما غالباً معلم یکی از درس‌ها نیز هست. او به‌عنوان مدیر میانی نقش واسط میان معلمان، دانش‌آموزان، خانواده‌ها و بخش‌های درسی را ایفا می‌کند و در شرایط چندمعلمی و آموزش محوری مدرسه‌ها که به ناچار به پراکندگی تربیت می‌انجامد، متکفل این امر مهم، در دورهٔ تحولات نوجوانی، هدایت تحصیلی و آماده‌سازی دانش‌آموزان برای ورود به دوره‌های تحصیلی بالاتر و مراحل بعدی زندگی اجتماعی نیز هست.

در نگرش نظام‌دار به سازمان مدرسه، مدرسه نظامی است متشکل از دانش‌آموزان، معلمان، والدین، برنامه‌های درسی، مواد آموزشی، قوانین و مقررات، فضا، تجهیزات فیزیکی و محیط پیرامونی. این اعضا با هم مرتبط‌اند و بر هم تأثیر و تأثر متقابل دارند. اگر بخواهیم از شکلی هندسی برای ترسیم نظام مدرسه کمک بگیریم، می‌توانیم هرمی را در نظر بگیریم که قاعده‌ای چندضلعی